

לכה את עמבתי

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שנה עשירית / גליון תנט
ערש"ק פרשת חוקת ה'תשע"ד

איך ידע משה לעשות "נחש-נחושת"?

המצוות והתורה, כולם בגדר "חוקה" הם

בענין ההשתטחות על קברי צדיקים שבחו"ל

שביעות רצון ממצבו יכולה לגרום להעדר מרץ

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת חוקת, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון תנט), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים נאמרו הביאורים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

* * *

בשבוע הבע"ל, ביום שלישי שבו, הוא יומא דהילולא רבא של רבינו הגדול זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע. אי לזאת, הבאנו כאן במדור "חידושי סוגיות", מדברי תורתו בעניני השתטחות על קברי צדיקים שבחו"ל. ואנו תפילה, שירחם עלינו הקב"ה, ונזכה ל"הקיצו ורננו שכני עפר", ואז נזכה שוב לשמוע מפיו הק' עוד דברי תורה וחידושים נפלאים בכל מכמני התורה, כאשר זכינו לזה בחיים חיותו בעלמא דין.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני תרי צנתרי דדהבא, לומדי ותמכי אורייתא,
רודפי צדקה וחסד, ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו,
תמיד כל הימים

צוות העריכה וההגהה:

[ע"פ סדר הא"ב]

הרב שמואל אבצן, הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב,
הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

United States

ארץ הקודש

1469 President St.

ת.ד. 2033

#BSMT

כפר חב"ד 6084000

Brooklyn, NY 11213

03-738-3734

718-534-8673

הפצה: 08-9262674

www.likras.org • Likras@likras.org

נרפס באדיבות

The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237

718-628-6700

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש.....

איך ידע משה לעשות "נחש-נחושת"?

יביא קושיית הרמב"ן מדוע כתב רש"י שהקב"ה אמר למשה לעשות נחש, הרי בפסוק מפורש רק "שרף"? / מדוע פירש רש"י שעשה את הנחש מ"נחושת" מדעתו, הרי אפשר שאמר לו כן הקב"ה ורק שאינו מפורש בקרא? / יתרץ ע"פ דברי רש"י לעיל במהות עשיית הנחש, שעפ"ז מוכרח שלא אמר הקב"ה לעשות את הנחש מנחושת

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ג שיחה ב' לפרשתנו)

ט. פנינים.....

עיונים וביאורים קצרים

י. יינה של תורה.....

זאת חוקת התורה: כל המצות כולם – חוקים הם

יבאר דמצוות פרה אדומה היא כללות התורה, כי כל המצוות כולם חוקים הם שלמעלה מהשגה והבנה, וענין זה זה מתגלה ע"י פרה אדומה שאין עלי' טעם כלל, ואפי' שלמה לא הבין את הטעם לזה, ועפ"ז יבאר כמה פרטים בדיני טומאה וטהרה

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ח שיחה א' לפרשתנו)

טו. פנינים.....

דרוש ואגדה

טז. חידושי סוגיות.....

בענין השתמחות על קברי צדיקים שבחו"ל

יסיק ע"פ דיני טומאת אוהל, דבקר הצדיק שבחו"ל יש מקדושת ארץ ישראל / יבאר מעלת התפילות והבקשות במקום מנוחת הצדיקים, דהוי כהא דמתפללין לנגד א"י / יחדש דבזמן הגלות והחורבן יש מעלה מיוחדת בקברות הצדיקים אף יותר מארץ ישראל בחורבנה

(ע"פ תורת מנחם יו"ד שבט תשי"ד, לקוטי שיחות ח"ה שיחה לפרשת ויצא)

כג. תורת חיים.....

כה. דרכי החסידות.....

מקרא אני דורש

איך ידע משה לעשות "נחש-נחושת"?

יביא קושיית הרמב"ן מדוע כותב רש"י שהקב"ה אמר למשה לעשות נחש, הרי בפסוק מפורש רק "שרף"? / מדוע פירש רש"י שעשה את הנחש מ"נחושת" מדעתו, הרי אפשר שאמר לו כן הקב"ה ורק שאינו מפורש בקרא? / יתרין ע"פ דברי רש"י לעיל במהות עשיית הנחש, שעפ"ז מוכרח שלא אמר הקב"ה לעשות את הנחש מנחושת

"ויאמר ה' אל משה, עשה לך שרף, ושים אותו על נס, והי' כל הנשוח וראה אותו וחי. ויעש משה נחש נחשת וגו'" (פרשתנו כא, ח-ט). ובפירוש רש"י:

"נחש נחשת – לא נאמר לו לעשותו של נחשת, אלא אמר משה: הקב"ה קוראו נחש ואני אעשנו של נחשת, לשון נופל על לשון".

ועל דברי רש"י אלו, ש"הקב"ה קוראו נחש" – תמה הרמב"ן: "ולא הבינותי זה, שהרי הקב"ה לא הזכיר לו 'נחש' אלא 'עשה לך שרף'!" כלומר: בכתוב מפורש שהקב"ה אמר למשה 'עשה לך שרף' – ואם כן, מהו שאומר רש"י 'הקב"ה קוראו נחש'!?"

ב. הרמב"ן מפרש: "כי הלך משה אחר שם העצם אשר לו". ולכאורה כוונתו, שאמנם הקב"ה אמר למשה "שרף", אבל "שרף" היינו "נחש", כי שרף הוא שם פרטי במין הכללי של נחש (ראה גם ב"ר פל"א, ח. ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ט) – ולכן עשאו משה מנחשת, בהתאם לשם העצם שלו שהוא "נחש".

אבל אין לומר שגם כוונת רש"י היא כך, שהרי רש"י אינו אומר "שמו (הכללי) הוא נחש", וכיוצא בזה – אלא "הקב"ה קוראו נחש". ובפרט לפי הגירסא ברש"י (שכן הביא הרמב"ן): "הקב"ה אמר לי נחש".

והטעם שרש"י אינו מפרש כהרמב"ן – מובן: לפי "פשוטו של מקרא" לא מסתבר שהקב"ה אמר למשה לעשות "שרף", ומשה עשהו של נחשת רק לפי שם העצם שלו דומה לנחשת; ולכן למד רש"י שכן שמע משה מפי הקב"ה עתה, "הקב"ה קוראו נחש", ולכן עשאו מ"נחשת" כיון ש"לשון נופל על לשון" (ששמע עתה מהקב"ה).

ג. וביישוב קושיית הרמב"ן – שבכתוב מפורש "שרף" ולא "נחש" – צריך לומר בפשיטות (וע"ד שפירש בתורה תמימה כאן):

לפי "פשוטו של מקרא" מובן (וראה פרש"י בראשית ד, טו. רמב"ן קרח טז, ח. תורה אור ס"פ בא), שאין התורה מפרטת כל פרטי הדברים שאמר הקב"ה למשה בכל ציווי וציווי; ומצינו כמה פעמים שציווי הקב"ה למשה לא נאמר בתורה אלא באופן כללי, ורק אחר כך – כאשר נמסר הציווי על ידי משה לבני ישראל, או בעת קיומו של הציווי – מתבארים פרטי הציווי.

והיינו, שמאחר וברור הוא שמשה רבינו לא צוה ולא עשה כלום על דעת עצמו, מבלי ששמע מפי הגבורה (וכדברי רש"י בפ' קרח יז, יג) "אין משה אומר כלום מלבו אלא מפי הגבורה" – בוודאי שגם כל פרטי הציווי שניתוספו בתורה (באמירת משה לבני ישראל, או בקיומו) נאמרו למשה מפי הגבורה בעת שציווהו על זה, אלא שלא נתפרשו שם בתורה.

ומעתה מובן גם בנדו"ד:

כאשר צוה הקב"ה למשה, אמר לו בפירוש "עשה לך נחש שרף" – ואין זאת אלא שבכתוב לא נתפרש אלא "שרף".

וטעם הדבר:

לפני כן נאמר (כא, ו) "וישלח ה' . . את הנחשים השרפים", ורש"י מפרש: "ששורפים את האדם בארס שיניהם". והיינו, שהשם שלהם הוא "נחשים", ו"שרפים" הוא תואר לפעולתם – "הנחשים ששורפים".

ומעתה: כאשר בא הקב"ה וצוה את משה לעשות "נחש" להצלה מהעונש של הנחשים השרפים, אמר לו "עשה לך נחש שרף" – היינו: נחש השורף; אמנם כיון שכל הפורענות באה על ידי זה "ששורפים את האדם" – לכן מביא הכתוב את עיקר האמירה, "עשה לך שרף", ולא העתיק לתיבת "נחש" (אף שבוודאי אמרה הקב"ה, שהרי "נחש" הוא שם העצם של הדבר, ותיבת "שרף" היא רק תואר לפעולתו).

לקראת שבת

ז

ד. אולם לדרך זו מתעוררת קושיא – לאידך גיסא (וראה גם יפה תואר לב"ר פל"א, ח): מנין לרש"י ש"לא נאמר לו לעשותו של נחשת"?

כשם שנתבאר שבאמת אמר הקב"ה "עשה לך נחש שרף", ורק שבכתוב לא הובאה תיבת "נחש" – הרי כך אפשר לומר שהקב"ה אמר לו לעשותו של "נחשת", ורק שהכתוב קיצר ולא פירש פרט זה; ומהו ההכרח לומר שזה שמשה עשאו מ"נחשת" הי' מדעת עצמו?
ויש לומר בזה, ובהקדים:

הנה לפני 'דיבור' זה ברש"י המבאר את התיבות "נחש נחשת", יש 'דיבור' נוסף שבו מבאר רש"י את התיבות "והי' אם נשך הנחש את איש והביט וגו'" – וז"ל: "שלא הי' ממחר נשך הנחש להתרפאות, אלא אם כן מביט בו בכוונה. ואמרו רבותינו, וכי נחש ממית או מחי, אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאים, ואם להם היו נמוקים".

[ברוב הדפוסים אינו בא כ'דיבור' בפני עצמו אלא כחלק מה'דיבור' שלפניו (ד"ה "כל הנשך"): אולם בדפוס ראשון משמע שהוא 'דיבור' חדש, וכן מוכח מאריכות הלשון ברש"י. דוק ותשכח].

ולכאורה קשה, למה הפך רש"י את סדר הכתובים, ופירש בתחילה את התיבות "והי' אם נשך הנחש את איש והביט אל נחש הנחשת וחי" (שבסוף הפסוק) – ורק אח"כ את התיבות "ויעש משה נחש נחשת" (שבתחילת הפסוק)?

ולפי הנ"ל יש לפרש, שבאמת דברי רש"י בענין "נחש נחשת", ש"לא נאמר לו לעשותו של נחשת" – מיוסדים הם במה שכתב לפניו. והיינו, שבלימוד הענין מצ"ע הי' אפשר לפרש שאכן הקב"ה אמר בפירושו למשה לעשותו מ"נחשת" – ורק שהכתוב קיצר ולא פירש; ודוקא לאחר שלומדים דברי רש"י בענין "וכי נחש ממית או מחי" כו", אז מובן ש"לא נאמר לו לעשותו של נחשת", וכדלקמן.

ה. ביאור הענין:

אם פעולתו של ה"נחש נחשת" היתה לרפאות את הנשך – אז הי' מקום לומר שכשם שיש איזה טעם לעשותו בציור "נחש", כמו כן יש טעם לעשותו "נחשת";

אולם כיון שפירש רש"י שענינו של ה"נחש" הי' לעורר את בני ישראל שיסתכלו כלפי מעלה (שלכן נצטווה משה: "ושים אותו על נס") וישעבדו את לבם לאביהם שבשמים, בכדי שהקב"ה ירפאם – הרי לענין זה אין נפק"מ מאיזה חומר יעשוהו.

ובשלמא זה שצריך לעשותו בדמות "נחש" – מובן הוא, כי כאשר רואה הנשך את אותו דבר שהזיקו, הרי זה מעורר אותו ביותר לחזור בתשובה על חטאו (כמבואר בגור ארי' כאן). ובפרט בענינו, שזה ששלח ה' נחש הי' בהתאם לחטאם, כמו שפירש רש"י לפניו (כא, ו): "בוא נחש שלקה על

לקראת שבת

הוצאת דבה ויפרע ממוציאי דבה, יבוא נחש שכל המינין נטעמין לו טעם אחד ויפרע מכפויי טובה שדבר אחד משתנה להם לכמה טעמים" – ולכן ראיית ה"נחש" מעוררת אותם ביותר להסתכל כלפי מעלה ולחזור בתשובה על מה שחטאו; אולם זה שצריך לעשותו מ"נחשת" דוקא – אין שום סברא שכן צוה הקב"ה!

וזהו שמפרש רש"י (לאחר שביאר ענינו של ה"נחש". ולכן הפך רש"י סדר הכתובים), ש"לא נאמר לו לעשותו של נחשת" – מכיון שאין בזה נפק"מ לפעולתו של ה"נחש" – ורק ש"אמר משה, הקב"ה קוראו נחש ואני אעשנו של נחשת, לשון נופל על לשון".

וזהו גופא הטעם לזה שהתורה מודיעה לנו שעשה משה את הנחש מנחשת – להשמיענו הלימוד ד"לשון נופל על לשון", הלכה למעשה.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

חניי' בחורבה?

ויחנו בעיי העברים
בעיי העברים – לא ידעתי למה נקרא שמם עיים,
ועי לשון חורבה הוא
(כא. יא. רש"י)

יש להקשות:

הרי מצינו הרבה מקומות שנפרטו
שמותיהם בכתוב ולא מצינו שיפרש רש"י
טעמי השמות, ומדוע רק ב"עיי העברים" כותב
"לא ידעתי למה נקרא שמם עיים"?

גם יש לשאול, הרי רש"י מפרש ש"עי לשון
חורבה הוא", וא"כ מה הפירוש ש"לא ידעתי
למה נקרא שמם עיים", כאשר להלן ה"ה עצמו
מפרשו!

ויש לתרץ בפשטות, דב"עי לשון חורבה
הוא" לא בא רש"י לפרש מדוע נקראו "עיי
העברים" בשם "עיים", אלא אדרבה, בזה ה"ה
מפרש מדוע "לא ידעתי למה נק' שמם עיים".

דהנה מוכן מעצמו שהמקום בו חנו ישראל
הי' מקום יישוב, ולא "חורבה", וא"כ מכיון
ש"עי לשון חורבה הוא", הי' קשה לרש"י
"למה נק' שמם עיים", כאשר מקום יישוב הי'.

ולכן כתב רש"י פירושו רק על מקום זה, כי
יש כאן קושי מיוחד, שאינו במקומות אחרים.
וק"ל.

(ע"פ תורת מנחם תשמ"ה ח"ד עמ' 2423 ואילך)

השמועה ששמע הכנעני

וישמע הכנעני גו' יושב הנגב כי בא
ישראל דרך האתרים וילחם בישראל
דרך האתרים – דרך הנגב שהלכו בה המרגלים
(כא. א. רש"י)

בשפתי חכמים כאן הק', מדוע נקראת "דרך
הנגב" בה הלכו ישראל "דרך האתרים" ע"ש
המרגלים, "וכי המרגלים כבשו אותו דרך,
והלא דרך כבושה היא לכל עוברים ושבים"?

ויש לבאר בזה, דהנה פירש רש"י (ד"ה
וישמע) דהשמועה ששמע הכנעני שלכן נלחם
בישראל, היתה ש"מת אהרן ונסתלקו ענני
כבודו".

ובמפרשים (ראה ברע"ב כאן. ועוד) הקשו "הרי
הכתוב מפרש ששמע כי בא ישראל דרך
האתרים", ומדוע פ"י ששמע ד"נסתלקו ענני
כבודו"?

אלא שקושיא אחת מתורצת בחבירתה.
דהרי עד שנסתלקו ענני הכבוד היתה הליכת
בניי' במדבר על פי העננים שהלכו לפנייהם
"לנחותם הדרך" (בשלח יג, כא), אך כשנסתלקו
העננים לא ידעו את הדרך בה ילכו מעצמם,
אלא הלכו ע"פ הדרך שסללו המרגלים לפניו.

וזהו השמועה ששמע הכנעני שבניי' לא
הלכו בדרך שהנחו ענני הכבוד, כ"א ב"דרך
האתרים", היא הדרך שסללו המרגלים. וסרו
קושיות המפרשים.

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ח ע' 78 ואילך)

זאת חוקת התורה: כל המצוות כולם - חוקים הם

יבאר דמצוות פרה אדומה היא כללות התורה, כי כל המצוות כולם חוקים הם שלמעלה מהשגה והבנה, וענין זה זה מתגלה ע"י פרה אדומה שאין עלי' טעם כלל, ואפי' שלמה לא הבין את הטעם לזה, ועפ"ז יבאר כמה פרטים בדיני טומאה וטהרה

"זאת חוקת התורה" – מפרה אדומה למדים שכל התורה כולה היא "חוקה"

א. בלקוטי תורה (לרבינו הזקן נ"ע) ריש פרשתנו, מדייק בלשון הכתוב שלגבי מצות פרה אדומה אומר "זאת חוקת התורה", שלכאורה הי' צריך הכתוב לומר "זאת חוקת הפרה", ע"ד שבנוגע לפסח הלשון הוא "זאת חוקת הפסח", ומה טעם נקט הכתוב "זאת חוקת התורה".

ונקודת הביאור (שם) היא, כי "מצות פרה אדומה הוא כללות התורה", ולכן נאמר "זאת חוקת התורה" על מצוה זאת, כי היא כללות התורה כולה, כמבואר שם בארוכה.

והנה, מזה שלמדים ענין זה שפרה אדומה היא כללות התורה מ"זאת חוקת התורה", מובן דזה שפרה אדומה היא מצוה כללית הוא מצד ענין ה"חוקה" שבה. כי ענין החוק הוא ענין עיקרי וכללי בכל המצוות כולם.

ביאור הדברים:

אף שבכללות נחלקו המצוות שציוונו השי"ת לב' מחלקות כלליות, שישנם המצוות הנקראות

לקראת שבת

יא

"חוקים", שהם המצוות שאין עליהם טעם מובן ומושג, והם למעלה מעלה מהבנה והשגה שכלית, וישנם מצוות הנקראות "משפטים", שהם המצוות המובנות בשכל, שיש להם טעם והבנה ומושגים הם בשכל האדם (ראה רמב"ן ואתחנן ו, כ, ועוד);

הנה האמת היא שכל המצוות כולם מעיקרם הם למעלה מעלה מהבנת והשגת השכל. שכשם שהמצוות דחוקים אין עליהם טעם והאדם מקיימם רק מחמת שכן עלה ברצונו ית' שיקיימו אותם, כן הדבר בנוגע להמצוות דמשפטים, שמעיקרם הם רצון ה', ורצונו ית' נעלה הוא מכל הבנה והשגה איזה שתהי', וזה שיש על מצוות אלו טעם הוא רק מפני שכך עלה ברצונו ית', שלמצוות אלו יהי' גם לבוש שכלי, כדי שיוכל האדם להבין ולהשיג במוחו איזה טעם על מצוות אלו. אך באמת גם מצוות אלו שרשם ברצונו של הקב"ה שנעלה הוא מכל הבנה והשגה וטעם שכלי.

וזהו שכל התורה והמצוות מעיקרם "חוקה" הם, שדבר זה הוא שווה בכל המצוות ממש, הן המצוות דחוקים, שודאי הדבר שכל ענינם הוא מה שהם רצונו ית', ואפי' המצוות דמשפטים, שיש בהם טעם והבנה, אין הכוונה שהטעם ששציוה הקב"ה לקיים מצוות אלו הוא מחמת הטעם השכלי שבהם, כ"א להיפך שמצ"ע אין להם טעם שכלי והרי הם למעלה מכל השגה כמו החוקים, ורק שעלה ברצונו ית' שיתלבשו מצוות אלו בשכל, ויהי' להם גם טעם והשגה שכלית שיבינום בני אדם. ויסוד זה (מה שכל התומ"צ כולל ה"משפטים" – הם "חוקה") נרמז במה שקורא הכתוב למצוות פרה אדומה – "חוקת התורה".

דהנה, נתייחדה מצוות פרה אדומה בכך שהיא אמיתית ענין החוקה שהרי לא נתלבשה בטעם כלל. דאפי' בנוגע לשאר החוקים איתא במדרש (במדבר רבה פרשתנו פי"ט, ג (בסופו). ועוד) שאמר שלמה המלך "על כל אלה עמדתי", משא"כ בנוגע לפרה אדומה אמר "חקרתי ושאלתי ופשפשתי, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני".

ומובן, שאין כוונת המדרש שהי' זה מצד קוצר השגתו, שהרי נאמר עליו על שלמה "ויחכם מכל האדם" (מלכים א ה, יא), וכל החוקים כולם עלה בידו להשיגם, אלא שהטעם שלא השיג טעם פרה הוי משום שמצוות פרה אדומה היא אמיתית החוקה שאין עלי' טעם כלל, ואין ענינה אלא מה שכן עלה ברצונו ית'.

וא"כ יש לפרש שמה שאמר הכתוב "זאת חוקת התורה" (ולא "זאת חוקת הפרה"), הוא משום שכל המצוות מעיקרם הם חוקה, למעלה מכל הבנה, ולכן בענין זה, ענין ה"חוקה", הרי פרה אדומה היא כל התורה כולה. היינו – שכל התורה כולה היא כפרה אדומה שאין עלי' טעם כלל.

גם התורה היא למעלה מהשגתו של האדם

ב. והנה, נוסף לכך שכ"ה במצות התורה, שכל המצוות מעיקרם הם בבחי' "חוקה", עד"ז הוא בנוגע ללימוד התורה. דהנה, התורה היא חכמתו של הקב"ה, וא"כ כשם שא"א לשכל נברא להשיג גדולתו של הקב"ה כ"ה בנוגע לחכמתו, חכמת הבורא, שהיא למעלה מעלה מגדר הבנה והשגה של

שכל הנבראים, ורק משום שעלה ברצונו ית' שיבינו הנבראים את התורה וישיגוה בשכלם, לכך ירדה התורה ונתלבשה בשכל אנושי שיוכלו כל האנשים להשיגה.

ומיסוד גדול זה מה שכל התורה והמצוות מיסודם ועיקרם הם חוקה, למעלה מעלה מכל הבנה והשגה, נמצונו למדים יסוד גדול בדרכי עבודת הבורא ית', הן בקיום המצוות והן בלימוד התורה. שקיום המצוות צ"ל לא מחמת שמבין התועלת שבקיומם, ורק מחמת שכן ציוה השי"ת, וכן לגבי לימוד התורה, דהן אמת שמוכרח הלימוד להיות בהבנה והשגה, אך כשישים אל ליבו שהתורה מצ"ע היא למעלה מהבנתו והשגתו, ורק בחסדי ה' שהורידה והלבישה בשכל אנושי יכול הוא להבינו, הנה גם כשיגיע להבנת ענין בתורה לאשורו תמיד תשאר אצלו הידיעה שהתורה עצמה ודבר זה עצמו הוא גבוה מעל גבוה ממה שזכה להבין, ולכן ישאר בביטול בפני התורה, ולא יחשוב שהשכיל להשיגה על בורי'.

מדוע לא נתלבשה פרה אדומה בטעם שכלי

ג. אך עדיין יש לבאר יותר הטעם שלא נתלבשה גם מצות פרה אדומה בשכל, דכיון שכל המצוות כולם, גם המצוות דמשפטים, חוקים הם מיסודם, ורק שאח"כ נתלבשו בשכל, מדוע נשארה מצות פרה אדומה בגדר "חוקה", ולא נתלבשה גם היא בשכל וטעם. והרי גם אם היתה מתלבשת בטעם, עדיין היינו אומרים שמיסודה חוקה היא, ורק שרצה השי"ת שתתלבש בטעם.

והביאור בזה, דענין אחד בתורה הוצרך להשאר בגדר "חוקה" ולא להתלבש בטעם, כי באם היתה התורה כולה מתלבשת בטעם ושכל, לא הי' יכול להיות ענין המסירות נפש על קיום המצוות.

דכן הוא הטבע אצל האדם בר השכל, שלשום שכלו על הצד ולעשות איזה ענין שאינו ע"פ שכל זהו אצלו מסי"נ ממש, וכיון שכל הנהגתו בתורה ומצוות היא רק ע"פ השכל, ואין אצלו שום ענין שלמעלה משכל, הנה כשהי' נדרש למסור נפשו על פרט מדיני תורה, לא הי' מוסר נפשו ע"ז והי' מחפש טעמים והסברות ע"פ תורה להמשיך ולנהוג ע"פ שכל ולא למסור נפשו.

ולכן נשארה המצוה דפרה אדומה חוקה בטהרתה, ללא כל הבנה שכלית, בכדי שישירש האדם בליבו ההרגש שמצוות התורה הם למעלה מהשגתו והבנתו ואינם אלא רצונו ית', ואזי קיום כל המצוות, גם כשמבינם בשכלו, יהי' מצד שכן הוא רצון ה', ולא מצד שכל האדם, ואזי כשיידרש האדם לסור מהבנתו ולמסור נפשו לה' על איזה פרט, יהי' בו הביטול הנדרש לזה.

ענין הנ"ל מתבטא בכללות הענין דטומאה וטהרה

ד. במדרש פרשתנו (תנחומא ג. ועוד) מביא כו"כ דוגמאות של ענייני טומאה טהרה שמוצאים בהם ענינים דדבר והיפוכו, ומסיים שם: "מי ציוה כן מי גזר כן לא יחידו של עולם. . אמר הקב"ה חוקה חקקתי גזירה גזרתי אי אתה רשאי לעבור על גזירתי".

לקראת שבת

יג

ומכך שהביא כו"כ ענייני טומאה בחדא מחתא עם הענין דפרה אדומה שבפרשתנו, נראה שענין ה"חוקה" שבתורה הנת' לעיל באורך, הוא לא רק בהענין הפרטי דפרה אדומה, כ"א גם בכללות הענין דטומאה וטהרה.

וכדברי הרמב"ם (סוף הל' מקואות): "דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן ואינם מדברים שדעתו של האדם מכרעתו, והרי הן מכלל החוקים".

והנה, מצינו בדיני טומאה וטהרה כמה פרטים, שע"י ההקדמה הנ"ל שעניני הטומאה וטהרה בכללותם הם בבחי' "חוקה", יובנו טעמי פרטים אלו:

(א) מדין תורה שאי אפשר לטומאה לחול על מקצת הגוף, וחלה היא על כל הגוף כולו, דבאם נגע האדם בא' מאבריו בדבר הטמא מיד נטמא כל הגוף כולו (והענין דטומאת ידים הוא רק מדברי סופרים (ראה רמב"ם הל' אבות הטומאה רפ"ח)).

(ב) נגיעה בלבד בדבר המטמא כבר מטמאת לגמרי. דאין כל חילוק אם נטמא ע"י שאכל דבר טמא, שאז נעשה הדבר טומאה מדמו ובשרו, או שנטמא ע"י נגיעה קלה בעלמא. דאף שנגיעה היא קשר חיצוני (ביחס לאכילה וכיו"ב), הנה ההיטמאות בשניהם היא באותו התוקף.

(ג) ויתירה מזו, דלא זו בלבד שנגיעה בעלמא מטמאת, כ"א שנגיעה זו אינו נוגע אם היתה במזיד, שאזי נתכוון האדם להיטמא, ומקשר עצמו מדעתו עם הדבר הטמא, או שהיתה בשוגג, ואפי' באונס, שלא היתה לו כלל כונה ליגע באותו דבר, דבכל אופן מטמאתו הנגיעה.

(ד) ועד"ז הוא בנוגע לפעולת ההיטמאות, שהיא מנתקת את האדם משייכותו לקדושה, שאי"ז רק חסרון באיזה ענין פרטי בשייכות לקדושה, כ"א שעתה בעת הטומאה הוא טמא לגמרי, ומנוע בכלל מלגשת אל הקודש, דנאסר עליו לאכול דברי קודש, ועד שאסור אפילו לבוא אל המקדש (כפשוטו הכתובים תזריע יב, ד. ובפירש"י עה"כ).

והמשותף לכל אלו הפרטים הוא, שמהם רואים במוחש, שבענין טומאה וטהרה אין כל חילוק בין רב למעט, דהן ביחס לדבר שנטמא (כל הגוף נטמא אפי' בנגיעת אבר קטן), והן ביחס לפעולה המטמאת (שאינו נוגע אם נגע או אכל וכיו"ב). ועד"ז בכוונת האדם (אם במזיד, בשוגג ואפי' באונס) – הנה בכל אלו הדברים הטומאה היא בשוה, שהאדם נטמא ומנוע הוא מלבוא לתחום הקדושה לגמרי.

ה. וזה הענין, מה שדוקא בטומאה וטהרה אין חילוק בין פרט גדול לקטן, הוא מחמת שדיני טומאה וטהרה הם "חוקת התורה", שלא נתלבשו בשכל, וכל קיומם הוא רק מחמת שכן הוא רצון השי"ת.

דהנה, מבואר בספרים החילוק בין כח הרצון דהאדם לכח החכמה שלו. שדבר שחפץ בו מחמת רצונו, הנה אין בזה חילוק בין פרט קטן לפרט גדול והרצון הוא אותו הרצון בכולם, שנמשך הוא

לקראת שבת

לזה הדבר לכל פרטיו. משא"כ ענין השכל והחכמה, מתחלק הוא לפרטים, דאינו דומה הבנת פרט א' לפרט אחר, ובודאי שיש חילוק בין הבנת דבר קטן להבנת דבר גדול, היינו שהחכמה מתחלקת היא לריבוי פרטים ועניינים. וגם כשמבין ענין א', אי אפשר לומר שהבנת כל פרטיו היא בשוה, וכל פרט ופרט יש לו הבנה משלו (ראה בארוכה ספר המאמרים קונטרסים (לכ"ק אדמו"ר מוהרי"ץ נ"ע) ח"ב, קונטרס כז. קונטרס כט. ספר המאמרים (לכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע) תרס"ה מאמר ד"ה ועתה יגדל נא, ועוד).

ולכן, עניני טומאה וטהרה, שהם בגדר "חוקה", שלא נתלבשו בשכל וחכמה, וכל קיומם הוא מחמת שכן עלה ברצונו ית', הנה בהם מתגלה ענין זה שהרצון אין בו התחלקות לפרטים, שלכן יש בהם כו"כ דינים המבטאים העדר ההתחלקות לפרטים.

דבאם הי' ענין הטומאה והטהרה ענין שכלי, הרי ככל שההתקשרות לטומאה היא יותר חזקה (כגון אכילה לעומת נגיעה) היתה הטומאה גדולה יותר, ועד"ז לא הי' בהכרח שכל נגיעה הכי קלה באיבר קטן, תטמא את כל הגוף; ועד"ז הי' צ"ל חילוק באופן הנגיעה אם הי' זה במזיד או בשגגה ואונס; וכן לגבי פעולת הטומאה באדם, שהי' צ"ל בהגבלה מסוימת ולא למונעו כליל מן הקודש (אכילה וביאת מקדש). ורק מחמת שדיני טומאה וטהרה הם ענין הרצון שאין בו חילוקים, לכן באו בו דינים הנ"ל.

פנינים

דרוש ואגדה

כל יהודי הוא אוהב ישראל!

ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל

(כ.כט)

באבות דר"נ (פי"ב מ"ג) מבואר הטעם לזה שכבו כל בית ישראל על מיתת אהרן, כי הוא ה' מטיל שלום בין בני ישראל, וכאשר ה' רואה שני בני אדם שעשו מריבה זה עם זה, ה' הולך לכל אחד בפני עצמו, ואומר לו שחבירו מתחרט ומצטער על המריבה, ועי"ז השכין שלום ביניהם.

ויש לבאר הנהגה זו, שוודאי לא היתה באופן של שקר ח"ו:

ידועים דברי הרמב"ם (ספ"ב דהל' גירושין) ש"מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש. בית דין . . . מכין אותו עד שיאמר רוצה אני . . . ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס? . . . [כ"ן מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו . . . אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו".

והיינו, שכאשר "כופין אותו עד שאומר רוצה אני" אין זה שקר ח"ו, כי באמת זהו רצונו של מי שכפו אותו, "לעשות כל המצוות", והוא שלפעמים אין נראה כן, הוא כי "תקפו יצרו".

ואם כן הוא בכל מצוות התורה, עאכ"ו שכך הוא במצוות "ואהבת לרעך כמוך", שהוא "כלל גדול בתורה", שרצונו הפנימי של כל אחד מישראל הוא לקיים מצוה זו. ומה שלפעמים אין נראה כן, הוא כי "תקפו יצרו".

ועפ"ז, כאשר אמר אהרן הכהן לכל אחד, שחבירו אוהבו, אין זה שקר ח"ו, מאחר שפנימיות רצון כל אחד מישראל הוא לקיים את רצון הקב"ה. ורק שרצון זה ה' מכוסה מצד אונס יצר הרע, ועי" דברי אהרן גילה את פנימיות רצון כל אחד מישראל, לאהוב את כל אחד מישראל באשר הוא.

(ע"פ שיחת כ' מנחם אב תשמ"א)

מדוע לא "זאת חוקת הפרה"?

זאת חוקת התורה

(ריש פרשתנו)

ידועה הקושיא כמה שנאמר "זאת חוקת התורה" הרי לאחרי זה נאמרו דיני פרה אדומה, וא"כ הול"ל "זאת חוקת הפרה" (ראה אור"ח הק' כאן, ועוד).

ויש לבאר זה ע"פ מה איתא במדרש (במדבר רבה פי"ט, ג) בנוגע למצוות פרה אדומה "אמר שלמה, על כל אלה עמדתי, ופרשה של פרה אדומה חקרתי ושאלתי ופשפשתי 'אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני". והיינו, שמצווה זו היא המצווה היחידה בתורה שלא עמד שלמה המלך על הטעם לקיומה.

והנה, אף שלרוב מצוות התורה ישנם טעמים המובנים על פי השכל, הרי ברור הדבר שאין טעמים אלו מהותן של המצוות, אלא המצוות כולם הם רצונו של הקב"ה בכבודו ובעצמו, שרצונו ית' נעלה היא לאין שיעור מהבנה והשגה, ואין לה טעם.

והא שישנם טעמים מובנים לכו"כ מצוות הוא מפני שרצה הקב"ה שלמצוות אלו יהיו גם טעמים מובנים, אך גם במצוות אלו אין הטעמים – מהותן של המצוות, אלא יסוד ועיקר כל המצוות כולן הוא שהם רצונו ית', שלמעלה מכל טעם.

והנה ידוע שהמצוות נחלקו לכמה סוגים, וחוקים הם המצוות שאינם מובנים ע"פ השכל ומקיימים אותם רק מפני שכן צווה הקב"ה.

וזהו "זאת חוקת התורה", שהמצוה דפרה אדומה יש בה תוכן הנמצא בכל התורה כולה, שה"חוקה" שבפרה אינה רק במצוה זו אלא בכל המצוות כולן, כי מהותן אינה הטעמים שעליהם כ"א ה"חוקה" שבהם, שהם רצונו ית' שלמעלה מכל טעם.

(ע"פ לקוטי שיחות חיי"ג עמ' 66 ואילך)

בענין השתטחות על קברי צדיקים שבחו"ל

יסיק ע"פ דיני טומאת אוהל, דבקבר הצדיק שבחו"ל יש מקדושת ארץ ישראל / יבאר מעלת התפילות והבקשות במקום מנוחת הצדיקים, דהוי כהא דמתפללין לנגד א"י / יחדש דבזמן הגלות והחורבן יש מעלה מיוחדת בקברות הצדיקים אף יותר מארץ ישראל בחורבנה

השקו"ט בנוגע להיתר שנהגו הכהנים לילך על קברי צדיקים (ראה תוס' ד"ה מה – ב"מ קיד, ב. חינוך מצוה רסג. פני יהושע וכלי חמדה סוף נדה. אלף המגן למטה אפרים סי' תקפא סקי"א (וש"ג). ובארוכה בשדי חמד בכמה מקומות (כמסומן במפתח), ובשו"ת מנחת אלעזר ח"א סי' סח. ח"ג סי' סד)², שמזה מובן

בדרושי כ"ק אדמו"ר האמצעי (בנו של בעל התניא), וחתנו כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, וכן בדרושי כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ – ראה ד"ה להבין ענין ההשתטחות על קברי צדיקים (מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' יט ואילך). ד"ה להבין כו' גנתא לא עאל בה ההוא גנא (ביאורי הזהר להצ"צ ח"ב ע' תתיח ואילך). ד"ה פזר נתן תרפ"ז, תרצ"ב (סה"מ קונטרסים ח"א רכא, א ואילך, סה"מ תרפ"ז ע' קלח ואילך). – נדפסו לאח"ז בספר ההשתטחות (קה"ת תשנ"ו).

(2 וראה אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר זי"ע ח"ו ע' 1)

א.

יסיק ע"פ דיני טומאת אוהל, דבקבר הצדיק שבחו"ל יש מקדושת ארץ ישראל

כבר נזכר בכ"מ בש"ס מעלת ענין ההשתטחות על קברי צדיקים, יעוי' בסוטה (לד, ב) גבי המרגלים, "ויעלו בנגב ויבא עד חברון (שלח יג, כב), ויבאו מבעי לי, אמר רבא מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות, אמר להן אבותי בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים כו". וראה נמי בברכות (יה, ב); ובתענית (טז, א)¹ [ולהעיר גם מאריכות

(1 וראה בהנסמן בשערי זהר לשם.

וכבר נתבארה מעלת השתטחות זו ע"פ הסוד

. . חשב להוציאו באחד מהן (אע"פ שלא נפתח (רע"ב). . . הציל על כל הפתחים (הנעולים (רע"ב)), ורק הנמצא תחת המשקוף של פתח זה (שעכשיו סתום הוא, ורק לאחר זמן יפתחנו) טמא". מכאן רואים, דאפי' מחשבה להוציאה דרך פתח אחד, קובעת שאותו משקוף כבר יש לו דין אוהל המת, למרות שהדלת היא כעת נעולה.

ומעתה י"ל לענין קברי צדיקים שבחו"ל. ובהקדים, דבנוגע לתחיית המתים בחוץ לארץ – איתא בגמרא (כתובות קיא, א) "א"ר אלעזר מתים שבחוץ לארץ אינם חיים כו', ולר' אלעזר צדיקים שבחוץ לארץ אינם חיים (בתמי' (רש"י)), א"ר אילעא ע"י גלגול (מתגלגלים העצמות עד ארץ ישראל וחיין שם (רש"י)), מתקיף לה ר' אבא סלא רבא גלגול לצדיקים צער הוא, אמר אביי מחילות נעשות להם בקרקע" (ועומדים על רגליהם והולכים במחילות עד א"י ושם מבצבצין ויוצאים (רש"י)), היינו שפתחיהן של המחילות הוא בארץ ישראל.

והנה, לכשייעשו המחילות הלא פתחיהן של המחילות הוא בארץ ישראל, ושוב גם המחילות עצמן דינם כארץ ישראל – כפי ששנינו (פסחים פו, א. וש"ג) ש"לשכות (וכן מחילות, "שהלשכות בניות מחילות תחת הקרקע" (רש"י שם)) הבניות בחול ופתוחות לקודש, תוכן קודש", וכדפרש"י "דבתר פתיחתן אזלינן". ומזה מובן, שגם קבריהם של הצדיקים שבחוץ לארץ – שפתוחים אל המחילות שפתחיהן בארץ ישראל – דינם כארץ ישראל.

ומעתה, ע"פ הדין הנ"ל בדין פתח האוהל, דאף פתח העתיד להפתח כמאן דנפתח דמי,

שהליכה על קברי צדיקים הו"ע שגדלה מעלתו, שלכן משתדלים למצוא היתר בנוגע לכהנים].

ונראה לומר בדרך חידוש דע"פ מה דאשכחן בדיני טומאת אוהל המת (המבוארת בפרשתנו), מציינו לבאר מעלה נפלאה בענין קדושת מקום קבר הצדיקים, אפילו שקבורתם בחוץ לארץ³, דמ"מ יש בה מגדר קדושת ארץ ישראל.

דהנה בדין אוהל המת קיי"ל (תוספתא אהלות פט"ז, י. בבא בתרא יב, א) דבית שהמת בתוכו ויש בו פתח – כל הנמצא תחת המשקוף בחלקו שמחוץ לדלת הנעולה מיטמא באוהל, דכיון שהמת עתיד לצאת דרך פתח זה ולעבור תחת המשקוף, אף חלל זה בכלל שטח אוהל המת. ושנינו עוד בזה באהלות (פ"מ"ג) "המת בבית ובו פתחין הרבה כולן טמאין (כל הכלים המונחים תחת המשקוף של פתח בחלל הפתחים מבחוץ כולן טמאים, אע"פ שהפתחים נעולים, דגזרו חכמים טומאה על המקום שהוא דרך יציאת טומאה שסופו של מת לצאת דרך שם (רע"ב))

שמח ואילך. חי"א ע' רכ. תורת מנחם – התועדויות ח"ב ס"ע 172.

3) וראה בארוכה בתורת מנחם חי"א ע' 27 ואילך טעם רוחני בנוגע לצדיקים ומנהיגי ישראל שמנוחתם כבוד דוקא בחוץ לארץ – לשמש מקום לתפילה ובקשה לצאן מרעיתם, והדבר דומה למה שמצינו במשה רבינו (דאיתא במדרש נתחומא (חוקת יו"ד. במדב"ר פי"ט, יב) "אמר הקב"ה למשה, משה, באיזה פנים אתה מבקש לבוא לארץ, משל למה הדבר דומה, לרועה אחד שיצא לרעות צאנו של מלך ונשבית הצאן, ביקש הרועה ליכנס לפלטרין של מלך, א"ל המלך יאמרו שאתה השבית הצאן, אף כך א"ל הקב"ה למשה, שבחך הוא שהוצאת ששים ריבוא וקברתם במדבר ואתה מכניס דור אחר, עכשיו יאמרו כו', אלא תהא בצדן ותבוא עמהם, שנאמר (ברכה לג, כא) ויתא ראשי עם (צדקת ה' עשה (כ"ה בבמדב"ר שם)) וגו'", וכן מה שמצינו ביעקב אבינו. עיי"ש בארוכה.

קשורה עם המקום שעליו אמר הכתוב "והיו עיני ולבי שם כל הימים" (מלכים-א ט, ג), ולהכי קי"ל (שו"ע או"ח סצ"ד ס"א (מברכות ל, א)) ד"ה' עומד בחוץ לארץ יחזיר פניו כנגד ארץ ישראל שנאמר (מלכים-א ח, מח) והתפללו אליך דרך ארצם, ויכוין גם כנגד ירושלים וכנגד המקדש וכנגד בית ק"ק".

והסברת הדבר, כי הנה עיקר גדר חיוב תפילה הוא בקשת צרכיו של אדם (ראה רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ב. נ"כ הרמב"ם שם ה"א. סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה בתחלתו (דרמ"צ קטו, א). וש"נ)⁶. והנה, יעוי' בתענית (י, א) ד"ארץ ישראל משקה אותה הקב"ה בעצמו וכל העולם ע"י שליח", ובמהרש"א שם ביאר ד"ע"י שליח דהיינו שרי אומות שלמעלה ומזלות שלהם"⁷. ויעויין נמי ברבינו בחיי עה"פ שנאמר גבי ארץ ישראל, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" (עקב יא, יב), שכתב "עיקר הדרישה וההשגחה שם, ומשם מתפשטת לשאר הארצות כו' שאין ארץ ישראל נתונה תחת ממשלת הכו"מ כו' אבל הקב"ה בעצמו ובכבודו דורש אותה תמיד"⁸. ומעתה מבואר היטב אמאי בקשת צרכי האדם צריך שתהי' לנגד ארץ ישראל.

שוב י"ל דאף שרק לעתיד לבוא (בזמן תחיית המתים) "מחילות נעשות להם בקרקע", ואילו עתה הקבר סתום מכל צד (ללא מחילות הפתוחות לארץ ישראל) – הרי מרובה מדה טובה ממדת פורעניות (יומא עו, א. וש"נ), ובודאי נוכל לומר, דאם אשכחן דהמחשבה והידיעה ע"ד פתיחת הפתח לאחר זמן מהני לענין טומאה – עאכו"כ שמהני לענין טהרה וקדושה, כבנדוד"ד. כלומר, שהידיעה שלעתיד לבוא יהי' פתח הקבר – באמצעות ה"מחילות" – לארץ ישראל, מהני שגם עתה יחשבו המחילות "פחותות לקודש" ש"תוכן קודש", ובמילא דינו של הקבר – בפנימיותו – כארץ ישראל⁴.

ב.

יבאר מעלת התפילות והבקשות במקום מנוחת הצדיקים, דהוי כהא דמתפללין לנגד

א"י

ומעתה יש לבאר לענין מעלת המנהג להתפלל בתחינות ובקשות על קברות צדיקים אלו.

ובהקדים, דמצינו גבי תפלה, שצריכה להיות

(4) חוץ מהמבואר כאן, מצינו גם בעוד מקום שמבואר דיתכן מעלת א"י בחו"ל. דהנה מבואר בסוגיית הש"ס סוף כתובות גודל קדושת מקום א"י, והחסרון ביציאה ממנה למקום טומאת חוץ לארץ כו'.

ויעוי' במאירי סוף כתובות "שכל מקום שחכמה ויראת חטא מצויין שם דינו כארץ ישראל". ומזה מקור מפורש בש"ס למאמר רבותינו נשיאי חב"ד שניתן במענה לשאלה האם לנסוע לארץ ישראל, "ווילסט פאָרן קיין ארץ ישראל? – מאָך דאָ ארץ ישראל!" – שאז כאילו הוא דר בארץ ישראל (כמאמר ר"י בכתובות שם לענין הדר בבבל שבה היו ישיבות המרביצות תורה כו', וכבמאירי שם), ואסור לצאת משם כו'. ועיי' לקו"ש ח"ח מסעי ב. שיחת ש"פ פינחס תנש"א.

(5) ויעוי' בשו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סצ"ה ס"ג.

(6) ועיין בארוכה בלקו"ש חל"ה ויצא ב.

(7) ולהעיר, שמוזה שעל ידם נמשכת ההשפעה כו', נשתלשל הענין דע"ז – שחולקים להם כבוד ומייחסים להם ענין של שליטה כו' (אף שלאמיתו של דבר אינם בעלי בחירה ואינם אלא כגרון ביד החוצב בו) – עכ"פ באופן של שיתוף, שגם על זה נצטוו בני" (ראה בכ"ז סהמ"צ להצ"צ מצות מילה פ"ג. מצות אחדות ה' בתחלתו. ובכ"מ).

(8) ועיין עוד בנתיא אגה"ק סכ"ה (קלט, ב). ובכ"מ.

ממנו חמשים זהובים ושוב לך אצלנו, אמר להם יש לי גפן אחת והיא חביבה עלי מכל מה שאתם נותנים, שהיא עושה לי שלש רפואות בכל שנה ושש מאות חביות עושה לי בכל שנה כו', וכל השבח הזה בזכות נסוך היין שהי' קרב על גבי מזבח, בטל נסוך היין ונמנעו כל טובות שבעולם, את מוצא כשגלו לבבל מה עזרא אומר להם עלו לא"י ולא היו מבקשים, אמר להם עזרא זרעתם הרבה והבא מעט כו", עיי"ש בארוכה איך נתמעט היבול והשפע בארץ ישראל משחרב הבית. ויעויין נמי במק"א בתנחומא (קדושים, ז), ד"א"ל הקב"ה למשה אמור להם לישראל כשתכנסו לארץ אני מחזיר לכם את כל הטובה שנאמר כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם, כיון שבאו לארץ התחילו חוטאין שנאמר [בספר ירמי' גבי חטאים שהחריבו את הבית] ותבואו ותטמאו את ארצי, ולא היתה עושה פירות כראוי, היו זורעין חטים הרבה וקוצרים מעט לפי שבטלו הבכורים".

ונראה לבאר בזה דאכן יש טעם לפגם לשינוי זה, כי בעת החורבן הנה אף שבודאי מצד עצמותה ופנימיותה קדושה אינה זזה ממקומה, ומעלת קדושת ארץ ישראל עודנה בתוקפה, אבל אין הדבר גלוי, ויש עליו העלם וכיסוי, כי ע"י החורבן נעשתה ירידה וחסרון בעיני הקדושה.

וביאר מהות השינוי מזמן הבית לזמן החורבן. הנה, ידועים דברי התוס' (כתובות ל, ב) גבי הא דאמר (כתובות שם) "מיום שחרב בית המקדש אע"פ שבטלו סנהדרין... דין ד' מיתות לא בטלו (עונש דוגמתם (רש"י)), מי שנתחייב

ושוב יתבאר דכיון שכנ"ל מעלתה זו של ארץ ישראל קיימת גם בחוץ לארץ במקום מנוחת כבודו של צדיק ומנהיג ישראל. הרי שהתפלה והבקשה בחוץ לארץ במקום מנוחת כבודו של צדיק ונשיא שפתוח לארץ ישראל – יש בה המעלה דתפלה בארץ ישראל.

ג.

יחדש בזמן הגלות והחורבן יש מעלה מיוחדת בקברות הצדיקים אף יותר מארץ ישראל בחורבנה

ונראה להוסיף עוד יתר על זה, שבהפתח לארץ ישראל אשר במקום מנוחת כבודו של צדיק ונשיא בישראל יש עילוי אפילו לגבי ארץ ישראל עצמה כפי שהיא בזמן הגלות.

ובהקדים, דאף שנתבאר לעיל דשפע הברכה בכל ההצטרפות – הוא בארץ ישראל יותר מבכל העולם, מ"מ אשכחן בזה דמיום שנחרב הבית אין שפע ארץ ישראל בחוץ כ"כ. יעוי' בתנחומא (תצוה, יג), "א"ר הונא בר אבא בשעה שהיו הקרבנות קריבין היתה סאה ארכליס עושה סאה סולת סאה קמח סאה מורסן סאה סובין סאה קיבר סאה גנינים, אבל עכשיו אדם מוליך סאה של חטים לטחון אינו מביא אלא כמו שהולך ויתר מעט, למה, שבטל לחם הפנים ולחם מצות וחלות מצות כו', ראה מה היו הקרבנות בשעה שהיו קריבין כל מה שהי' מתקרב מן מינו הי' מברך את מינו כו' לחם מצות ולחם הפנים שהיו מקריבין היו מברכין את הלחם, ובכורים שהיו מקריבין היו מברכין את פירות הארץ כו', מעשה בסופר אחד שהי' עולה לירושלים בכל שנה, הכירוהו בני ירושלים שהי' אדם גדול בתורה אמרו לו טול

על קושיא או נופל מן הגג (דומה לנסקל שדוחפין אותו מבית הסקילה לארץ דגובה ב' קומות הי' (רש"י) או ח' דורסתו, ומי שנתחייב שריפה כו' הריגה כו' חנק כו'"), שתמהו התוס': "קשה", דחזינן כמה עבריינים ועובדי עבודת כוכבים שמתים על מטותם", ותירצו: "ויש לומר, דע"י תשובה הקב"ה מיקל ולפעמים מוחל לגמרי או זכות תולה לו ואינו נפרע ממנו בחייו".

והנה, כעין קושיא זו מצינו גם להקשות לענין חייבי כריתות ומיתה בידי שמים, ואכן אשכחן לרבינו הזקן בעל התניא ב"אגרת התשובה" (פ"ד-ו), שהקשה היאך מצינו בכל דור כמה וכמה חייבי כריתות ומיתות והאריכו ימיהם ושנותיהם בנעימים¹⁰. ובאמת לכאו' גם

מיהו עדיין תהי' בידינו קושיא על זה גופא – איך ע"י תשובה נפטרים מכרת ומיתה בידי שמים. דהנה נמבואר באגרת התשובה שם, דהעונש הבא מן השמים¹¹ על עבירה הוא מסובב בטבעיות מן העבירה גופא, היינו שהמרידה במצות התורה היא עצמה הגורמת לעונש זה¹² (ולא שהוא עונש הנגזר בפ"ע לאחר שסיים לעשות העבירה). להיות שעל ידי הנך איסורי כורת עצמו מן השמים ושוב נפסק לו שפע החיות והקיום שהי' מקבל מלמעלה¹³. ומעתה, כיון שעונשים אלו¹⁴ מסובבים בטבע

9) הטעם לזה שקושיית התוס' שם היא על "דין ד' מיתות" שמחדש בגמרא שם, ואל אחייבי כריתות ומיתה בידי שמים – כי אחייבי כריתות ומיתה ביד"ש אפשר לתרץ כבאגרת התשובה לאדמו"ר הזקן המובא להלן בפנים.

10) לשון אדמו"ר הזקן פ"ד שם.

11) הטעם למה שמוסיף "בנעימים" – כי בלאו הכי הי' אפשר לפרש (בדוחק עכ"פ) שנתקיים ע"י עונש עוני וכו' שנק' "מתו" בלשון הכתוב (שמות ד, יט) ובדברי רז"ל (נדרים סד, ב. ו.ש"נ. ב"ר פע"א, ו. ו.ש"נ).

אבל זה אין לומר, שכוונתו ב"נעימים" היא, לפי שקושייתו היא דוקא מחייבי כריתות אלו שלא הי' להם יסורים, מכיון שבחייבי כריתות אלו שהי' להם יסורים יש לתרץ (מה שהאריכו ימיהם) שהוא לפי ש"יסורין ממרקין" (כבריש פרק א דאגרת התשובה ממברייאת דסוף יומא) – כל זה אינו, כי (א) גם יסורים במשך זמן מועט, ממרקין הם (וע"ד שאמרו (מכות כג, סע"א) כיון שלקטו נפטרו מידי כריתתו), ומזה שהאריכו כו' בנעימים אין שום הוכחה שלא הי' להם יסורים גם זמן מועט. (ב) מכיון שקושיית אדמו"ר הזקן כאן היא לפי שהכרח ומיתה בידי שמיים מסובבים הם בטבע (כדלהלן בפנים), הרי קושייתו היא גם על המשנה שבמכות שם (והברייאת דסוף יומא) – איך נפטר מכרת ע"י מלקות (ויסורים) מכיון שבטבע אינו יכול לחיות.

11) משא"כ עונשי בית דין (ראה הערה 14).

12) בשל"ה בית אחרון (יב, א-ב) מובאות שתי דיעות בזה. וממה שכתב אדמו"ר הזקן (תניא ריש פרק לו) "הגורם שכן המצוה היא המצוה בעצמה", מסתבר שסבירא לי' לאדמו"ר הזקן שכן הוא גם בנוגע לעבירות*. וכן משמע באגרת התשובה פרק ה. שער התשובה (לאדמו"ר האמצעי) ח"א ו, ג. יז, ד ואילך. ג. סע"ב. דרך מצותיך לה, ב.

13) והטעם שאעפ"כ יכולין לחיות ולהתקיים קמעא לאחר מעשה האיסור, עד חמשין ושייתין שנין – נתבאר שם פרק ה. עיי"ש.

14) משא"כ מלקות וד' מיתות ב"ד, מכיון שעונשים נמסר לבית דין, על כרחך צריך לומר שרצה הקב"ה

* ראה תניא פרק לט (נג, א) "שכר מצוה מצוה, פירוש שמשכרה נדע מהותה ומדרגתה". שמה מוכח שזהו גם הפירוש ד"שכר עבירה עבירה" (שהרי במשנה (אבות פ"ב מ"ב) נשנו שני הענינים בהמשך אחד) – והרי זה ש"משכרה נדע מהותה כו'", בפשטות הוא לפי שהשכר הוא מסובב טבעי כו'.

הגלות שנפלה סוכת דוד וגלתה השכינה, קיום הגופות יכול לבוא גם ע"י כח הטומאה, ולהכי גם מי שכרת עצמו רח"ל מן השמים עדיין דרך רשע צלחה ומתקיים מכח הטומאה ה"י [ושוב מובן דע"י התשובה חוזר ומקשר עצמו אל השפע היורד מן השמים, ומתחבר האדם לקונו]¹⁶.

ומחילוק הנ"ל בנוגע לאופן השפעת החיים בזמן הזה לבני ישראל, שבזמן הבית ה' גלוי איך מקור כל החיים מאתו ית', ובזמן הזה השכינה בגלות והעלם ויכול להיות כח וחיות שאין ניכר שמקורם מן הקדושה – שוב מובן גם בנוגע לטיב השפע דארץ ישראל עצמה, שמעלתה הנ"ל לגבי חוץ לארץ בנוגע להמשכת החיות שלא ע"י התלבשות בשרי אומות שלמעלה (כנ"ל ס"ב) היא בזמן הבית, משא"כ בזמן הגלות כו'. ובפשטות – השינוי והירידה שגרם חורבן ביהמ"ק בארץ ישראל ניכר בגלוי גם בגשמיות¹⁷, שבזמן הבית ה' בה ריבוי טוב גשמי ביותר, "ארץ זבת חלב ודבש" (שמות ג, ח. ועוד), משא"כ בזמן הזה כו'. ולא זו

מן העבירות (כנ"ל), איך אפשר ליפטר מהם ע"י תשובה. ועל כרחין צריך לומר דיש חילוק מהותי יותר בענין זה מעיקרו, ואכן בזמן הזה יתכן שלא יכרת החוטא מן השמים, אף שבזמן הבית כן ה' בטבעיות.

ואכן באגרת התשובה, הביא ביאור חדש בזה שהאריכו חוטאים ימיהם ושנותיהם, דבאמת בזמן הבית העובר על איסור כרת רח"ל ה' מת קודם חמישים שנה והעובר על איסור מיתה בידי שמים – קודם ששים שנה¹⁵, משום היסוד הנ"ל – שה' הדבר מסובב בטבעיות מן העבירה, אבל כל זה בזמן הבית שה' קיום גופות בני ישראל בא רק ע"י התורה והקדושה, מיהו בזמן

וביטל הטבע ד"תיסרך רעתך" שעבירות אלו. וכ"ה גם בנוגע ל"דין ד' מיתות – מכיון שהם תמורת מיתת ב"ד. [אבל צ"ע מדרז"ל (מכות י, ב) עה"פ והאלקים אנה לידו דקאי ע"ז דה' חייב מיתה ואין עז כו].

ועפ"ז יובן מה שקושיית אדמו"ר הזקן (באגרת התשובה פרק ד) היא רק על חייבי כריתות ומיתה ביד"ש ולא על דין ד' מיתות (אף שחמורים יותר).

15) כ"ה באגרת התשובה ריש פרק ד. והוא כשיטת הירושלמי ביכורים ריש פ"ב – כפירוש התוס' (שבת כה, א ד"ה כרת. יבמות ב, א ד"ה אשת). ובתוס' שם, שיטת הבבלי (מו"ק כח, א) היא, שכרת היא – שאינו מגיע לששים שנה.

ומ"ש אדמו"ר הזקן כשיטת הירושלמי, יש לומר:

א) כי אליבא דהירושלמי הקושיא "והרי נמצאו כו" היא גם מחייבי כריתות שהגיעו לנ" שנה, ולכן נקט כאן שיטת הירושלמי בכדי לחזק את קושייתו.

ב) בתוס' ישנים יבמות שם גרס גם בבבלי (במו"ק שם) "כי הוינא בן חמישים . . נפיקנא מכרת". ומכיון שגם בבבלי גופא ישנן ב' גירסאות במימרא דר"י שם (ובפרט שמואב במו"ק שם לפנ"ז) "מת בחמישים שנה . . כרת . . ששים . . מיתה ביד"ש" – הרי ידוע הכלל (ראה יד מלאכי כלל צד. שם כללי שני התלמודים כלל ח. שד"ח כללים מע' ב' אות צ' (כרך א' ע' 138). שם כללי הפוסקים סי' ב' (כרך ט' ע' א'תתו) שבמקום שישנן ידעות בבבלי ולא נפסקה הלכה – סמכינן אהירושלמי.

16) וראה לקוטי תורה ריש פרשת במדבר (א, ב): "ונכרתה הנפש כו' כמשל האדם שנכרת גופו מראשו והעצה היעוצה לזה הוא כמו דרך משל אם ה' נמצא* ברפואות לחבר גופו אל ראשו כך הוא כו' [ולהעיר אשר שם א, סע"ד: "בענין כריתות כו" – כנראה חסר].

17) ובזה המצב פחות אף ממבחו"ל (ראה להלן בפנים), דבחו"ל השינוי ניכר רק ברוחניות, ויש צורך בחקירה ודרישה להכיר גם השינוי בגשמיות.

* להעיר מביא מציאת קז, ב: הרוגי מלכות (הרוגי חרב, פרש"י) כו' אי לאו כו' עבדי להו סמי וחיי. ולכאורה עפ"ז קשה הלשון "אם ה' – שהרי ישנו ודאי. אבל ראה בבא בתרא (עד, ב) שאינו מצוי כלל. ועפ"ז מובנת ג"כ הוספת התיבה (אם ה') נמצא. וגם בזה נראה גדול דיוק לשון רבותינו נשיאנו.

הבית כלל (הובא משמו בספר פלח הרמון, ר"פ שמות ע' ז), ובחנה אריאל תולדות (מז, ב) כתוב "תנאים ואמוראים וצדיקים הגדולים". ומעתה יש לומר דכיון שאצל הצדיק לא שייך ענין של חורבן, ניכרת אצלו בגילוי גם מעלתה העצמית דארץ ישראל (היינו שלא נעשתה עלי' הסתרה מחמת החורבן, והקדושה שלא זה ממקומה – גלוי' ומאירה אצלו), היינו, שבמקום ששם מנוחתו כבוד, שגם בהיותו בחוץ לארץ דינו כארץ ישראל מצד ה"מחילות" שפתחו פתוח לקודש (כנ"ל סי"ז), יש מעלה גם לגבי ארץ ישראל כפי שהיא לאחר החורבן – כיון שבו ניכר בגילוי מעלתה של ארץ ישראל כפי שהיא ללא החורבן.²¹

ועפ"ז ניתוסף עילוי גדול ביותר בענין ההשתטחות – בנוגע לתפלה. דבזמן הזה, שירדה מעלתה של ארץ ישראל מצד החורבן (כנ"ל סי"ח), הנה כאשר יהודי רוצה להתפלל להקב"ה תפלה שהיא בדוגמת התפלה בארץ ישראל בזמן הבית (במקום שלמעלה משליטת שרי האומות שלמעלה וכו') – אזי המקום לתפלה כזו הוא על הציון של צדיק ונשיא שבדור, שכן, מקום זה, לא זו בלבד שדינו כארץ ישראל, אלא יש בו המעלה דארץ ישראל כפי שהיא בזמן הבית. ומובן שתפלה במקום כזה יש בה סגולה נוספת – שיתקיימו כל הבקשות שבתפלה, בכל המצטרך לו, ללא העלמות והסתרים, ובהצלחה מופלגה, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

21 ועיינן בתורת מנחם חיי"א ע' 34 ואלך – ביאור תוכן הענין במדריגות הרוחניות.

בלבד שבזמן הזה הטוב גשמי שבה אינו בשופי יותר מאשר בחוץ לארץ, אלא אדרבה, שבארץ ישראל יש צורך בהשתדלות ויגיעה כו'¹⁸ יותר מאשר בחוץ לארץ¹⁹. ובלשון הרמב"ן באגרת שכתב לבנו "בענין הארץ" (נדפסה ב"כתבי רמב"ן" (הוצאת שעוהל – ירושלים תשכ"ד) כרך א' ע' שסח) – "רבה העזובה וגדל השממון, וכללו של דבר, כל המקודש מחבירו חרב יותר מחבירו, וירושלים יותר חרבה מן הכל כו'". ועד"ז בנוגע לענינים רוחניים – כדאיתא בספרים (ראה תוד"ה הוא – כתובות קי, ב. תשב"ץ (קטן) בסופו אות תקנט – הובא בלקו"ש ח"ב ע' 620) שבארץ ישראל קשה להתנהג ע"פ תורה ומצוות כדבעי יותר מאשר בחו"ל, כי, נוסף על הוספת המצוות התלויות בארץ שאינן בחו"ל, יש צורך בזהירות יתירה בכללות ההנהגה (גם בשאר הענינים שאינם תלויים בארץ) מצד גודל מעלתה כו'²⁰.

אמנם, ידוע מאמרו הנפלא של רבנו הזקן שלפני נשמות הגבוהות כמו רשב"י לא נחרב

18 להעיר גם מב"ר פ"כ, ו – ע"ד גידול לגיון של זתים בגליל.

19 וכ"ה ברוחניות וקדושה, דע"פ המשל דנפילת החומה (ראה לקו"ת מטות פא, סע"ב. פ' ראה יט, ג. ובכ"מ), אשר, האבן שבראש החומה נופלת למרחוק יותר, ועצמת הנפילה והמכה היא גדולה יותר, מובן, שחורבן ביהמ"ק פעל שינוי וירידה בארץ ישראל יותר מאשר בחוץ לארץ.

20 ויש להביא דוגמא לדבר בדיני התורה (ככל הענינים שמשתקפים גם בדיני התורה) – "כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו חייב מיתה, שנאמר (משלי ח, לו) כל משנאי אהבו מות, אל תקרי משנאי אלא משנאי" (שבת קיד, א). ועד"ז בנדו"ד, שמצד גודל מעלתה של ארץ ישראל, שאוירה טהור ומחכים וכו', הרי גם ענין קל כמו "רבב" פוגם בחבל ההתקשרות כו'.

מחיל אל חיל

יש להזהר בשביעת רצון מהעבודה הנעשית

בנועם קבלתי מכתבם מ... בו כותבים מפעולותיהם מחדש טבת העבר עד עתה.

ויה"ר מהשי"ת שיתן בלבם את ההכרה הנכונה המתאמת לדרישת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר שמענו מפי קדשו לא פעם ולא שנים, אשר מדת ההסתפקות בהעבודה הנעשית והשביעת רצון מזה, צריכים להיות זהיר בזה ביותר שלא ישתמש בזה דער קלוגינקער [המתחכם] – היצר הרע] לשפוך רוח תרדמה וחלישות בהעבודה המוכרחת להעשות מכאן ולהבא.

ולפעמים עד יותר מזה שמשתמש בזה ג"כ להגדיל את הישות והמציאות, ובפרט כשיש לו במה להאחז, היינו שהפעולות הם פעולות טובות הנראות בגלוי ובמוחש, אשר אז ה"ה בא בטענה חזקה ביותר וצריכים זהירות יותר.

וכידוע אשר זהו הענין שאמרו (המרגלים) אמת בתחלה שעי"ז הי' להם אחיזה להחליש לב בני"מלהיות בבחינת יושבי ארץ ישראל: יושבי – התישבות ובקביעות, ארץ – שרצתה לעשות רצון קונה, ישראל – (שזוכים להעשות) לי (להקב"ה) ראש, (יעויין בלקו"ת שלח ד"ה אני ה"א בענין מרז"ל כל העונה אמיש"ר הקב"ה מנענע בראשו. דא"ח).

כשמכירים לו תודה צריך לעשות דין וחשבון בעצמו

בנועם קבלתי מכתבו בו מודיע טוב אשר אנשי קהלתו החליטו להוספה הגונה על משכורתו, ומה שנהניתי בזה הוא אשר זהו סימן שמוקירים ענין של רב ומורה דרך התורה והמצוה.

ובטח נודע לו מפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, אשר צריך להשמר בהרגש של שביעת רצון, כי ע"פ רוב משתמש בזה היצה"ר להסביר להאדם אשר הוא כבר עשה דיו והראי' שאפילו הזולת מודה על זה ולא עוד אלא שמביעים הכרתם זו בפומבי, ואז נוסף ע"ז שבתורת המדות ה"ז ענין בלתי רצוי, הנה מפריע לעבודה כדבעי מכאן ולהבא ומי יאמר לתוספת בעבודה כפי דרישת השעה.

ואדרבה בכל מאורע כזה צריך לעשות דו"ח בעצמו, ומה כשעשה במדה שעד עתה מכירים לו תודה וניכרת פעולה, הרי אם הי' ממלא תפקידו כדבעי במלוא מובן המלה הרי הי' נעשה כמה פעמים ככה, וא"כ יש לייקר כל רגע, והזדמנות מכאן ולהבא למלאות את החסר.

(אגרות קודש ח"ז אגרת ב'קצא)

אי שביעת רצון יכול להמשיך גילוי כחות הנעלמים

מ"ש שאינו שבע רצון, הנה סימן טוב הוא זה.

כי אי שביעת רצון יכול להמשיך גילוי כחות הנעלמים אם כחות הגלויים אינם מספיקים, משא"כ שביעת רצון מביא ע"פ רוב לישות וכו' והעדר העבודה ועכ"פ העדר העבודה במרץ המתאים, וזה היפך תכלית המקווה, והכוונה שעבודת האדם צריכה להיות דוקא ביגיעה. והאריכות בזה אך למותר.

(אגרות קודש ח"ז אגרת א'תתקג)

"דפיקה בדלת"

ה"דפיקה בדלת" היא מה שמחונך חסידי אומר: רבי, הריני שלך, אני מוסר את כל כולי לך, הרי זה רק מה שה"מחוכם", החכם להרע, רוצה להטעות אותי ולהכניסני בשק, אני לכשעצמי אינני רוצה בכך, אני שלך, אני רוצה להיות כפי שצריכים להיות, רחמו עלי, רבי, והוציאו אותי מהמקום בו אני נמצא והעמידו אותי במקום שאני צריך להיות.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע זיכה אותי בקירובו הפנימי, מסר לי ענינים פנימיים שונים, הן כלליים, הנוגעים לכללות מעמד ומצב העולם בכלל, והן הנוגעים לאחינו בני ישראל בפרט ולאגודת חסידי חב"ד ביחוד בענינים פרטיים והוראות הנהגה שונות בכמה ענינים, ואמר לי בזו הלשון:

"ראה הזהרתיך, הארתי והבהרתי לך, שתהי' חזק בכל הענינים האלה, שתדע שהזמן הוא יום ששי אחרי חצות, והיכן שתהי' – הי' חזק בדרך אבותינו רבותינו הקדושים הנצחית".

שיחותיו הקדושות ובפרט אזהרותיו הכלליות והפרטיות פעלו נמיכת רוח התמרמרותי.

מזכיר אני דברי קדש הקדשים זי"ע בתור התעוררות רחמים, כפי שאני עומד בהיכלו הקדוש זי"ע.

בעלי הרגש פנימי יודעים ומרגישים שהזמן הנוכחי הוא מלא מהומה . . בהתאם למעמד ומצב הגשמי של העולם המגושם בכלל ושל אמריקה החומרנית בפרט – צריכים לחיות באימרה, באימרה של רבי.

"רחמו עלי, רבי, והוציאו אותי מהמקום בו אני נמצא"

בין החידושים שחידשה החסידות, שלחסידים יש רבי, חיים באימרה של הרבי, בתנועה, בניגון. כשחסיד שומע אימרה, תנועה או ניגון מרבי, הוא נעשה באותו רגע, מקושר לרבי בנפש-רוח-נשמה שלו.

החזרה על אימרה או ניגון שהרבי אמר או ניגן, גם כשהחזרה היא רק בחיצוניות, הרי זה נקרא "דפיקה בדלת".

"דפיקה בדלת" משמעותה, הנה אני כאן ורוצה להיכנס. הרי לא ידפקו בדלת מבלי לרצות להיכנס. האדם הרי אינו עז פנים כזה שידפקו בדלת ולא ירצה להיכנס, האדם הרי אינו כזה, אלא בחיצוניות זה נקרא "דפיקה בדלת".

ה"דפיקה בדלת" היא מה שמחונך חסידי אומר: רבי, הריני שלך, אני מוסר את כל כולי לך, הרי זה רק מה שה"מחוכם", החכם להרע, רוצה להטעות אותי ולהכניסני בשק, אני לכשעצמי אינני רוצה בכך, אני שלך, אני רוצה להיות כפי שצריכים להיות, רחמו עלי, רבי, והוציאו אותי מהמקום בו אני נמצא והעמידו אותי במקום שאני צריך להיות.

לחורר חורים ו"לשמוע" גם בנפש-רוח-ונשמה-חי'

אין זה אלא קלות הדעת, שאין האדם שומע מה שהוא עצמו אומר, הרי זה לא טוב יותר מאשר בתפלה, מתפללים ולא שומעים למה שמתפללים, לומדים חסידות ובעניני עבודה ולא שומעים למה שלומדים. החרשות והאטימות של העדר העבודה היא רק בנפש-רוח-נשמה-חי, ואילו ב"יחידה" שומעים. צריכים לחורר חורים ו"לשמוע" גם בנפש-רוח-נשמה-חי, שהרי הן לא סתומות כי אם סגורות.

ישנם גם כאלה שבהם הן לא סגורות כי אם סתומות בפסולת ולא שומעים.

(לקוטי דבורים ח"ג-ד [מתורגם ללה"ק] עמ' 4-723)

